

Редакція № 4012-IX від 09.10.2024. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 07.04.2025).

3. Пілюков Ю. О., Юсупов В. В., Банах С. В. Огляд будівель і споруд, які зазнали артилерійських обстрілів та бомбардувань під час розслідування воєнних злочинів : collective monograph. Ed. by V.M. Stratonov. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 876 р. URL : <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8779/18380-1?inline=1> (дата звернення: 09.04.2025).
4. Про державну реєстрацію геномної інформації людини : Закон України від 09 липня 2022 № 2391-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2391-20#Text> (дата звернення: 09.04.2025).
5. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень. Затверджено Наказом № 53/5 Міністерства юстиції України від 08.10.1998 (у редакції наказу Міністерства юстиції України 26.12.2012 № 1950/5). Редакція від Редакція від 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 10.04.2025).
6. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 14.04.2025).

УДК 340

Шрамко О. М.

*доктор філософії в галузі права, директор
Тернопільський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України, доцент
кафедри кримінального права та процесу,
Західноукраїнський Національний університет*

Криміналістична класифікація та загальна характеристика корупційних кримінальних правопорушень

Згідно існуючих визначень, до корупційних кримінальних правопорушень належать кримінально карані діяння, які полягають у неправомірному використанні (зловживанні) посадовими особами органів державної влади або органів місцевого самоврядування наданої їм влади або свого посадового становища в особистих інтересах або інтересах третіх осіб.

Згідно з абзацом 1 примітки до ст. 45 КК України, *корупційними кримінальними правопорушеннями* вважаються кримінальні діяння, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 410 КК України, у випадку їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем, а також, передбачені статтями 210, 354, 364, 364-1, 365-2, 368-369-2 КК України [КК].

Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до другого абзацу примітки до цієї статті, вважаються кримінальні правопорушення, передбачені ст. 366-2, 366-3 КК України [1].

За критерій покладений в основу віднесення кримінальних

правопорушень до категорії корупційних було взято – встановлений законодавством порядок здійснення посадовими та службовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх апарату, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності своїх повноважень, додатково увівши до нього сферу надання публічних послуг.

Спільним елементом кримінально-правової та криміналістичної характеристики корупційних кримінальних правопорушень є особа злочинця. Її характерною особливістю є наявність повноважень для вчинення певних юридично-значимих дій (крім ст. 368-3, 368-4 та 369 КК України, де в частині надання пропозиції чи обіцянки суб'єкт є загальним) та перебування на посаді, визначеній Законом України «Про запобігання корупції» [2].

До характеристики особи злочинців-корупціонерів слід віднести наявність організаторських здібностей, професійних та юридичних знань, ініціативність, обережність, ретельність у прихованні слідів протиправної діяльності. Саме така специфіка особи злочинця-корупціонера є передумовою ретельного планування розслідування, вибору найбільш оптимальних тактичних прийомів і тактичних операцій під час розслідування.

Використання деяких елементів криміналістичної характеристики надає можливість провести класифікацію корупційних кримінальних правопорушень за криміналістично значущими ознаками, які є передумовою призначення суб'єктом розслідування судових експертиз певного виду для вирішення конкретних питань з метою з'ясування обставин, які підлягають доказуванню [3, с. 8].

Аналіз криміналістичної характеристики корупційних кримінальних правопорушень показав, що найбільш значущими для розслідування та універсальними елементами для більшості відповідних складів злочинів є спосіб вчинення та його суб'єкт.

Зокрема, відповідно до суб'єкта корупційні кримінальні правопорушення поділяються на ті, що вчиняються: *спеціальним суб'єктом*, який не є службовою особою (працівник державного підприємства, установи чи організації, незалежно від роду діяльності, який не є службовою особою (ст. 354 КК України); особа, яка здійснює професійну діяльність, пов'язану з наданням публічних послуг (ст. 365-2 КК України); суб'єкт декларування (ст. 366-2 КК України); *загальним суб'єктом* (фізична особа, яка здійснює підкуп службової особи (ст. 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України); *службовою особою* (всі інші корупційні кримінальні правопорушення).

Кожне корупційне кримінальне правопорушення має свій предмет – те, на що посягає службовець-корупціонер або особа, яка пропонує, обіцяє або надає неправомірну вигоду, у зв'язку з бажаними діями посадовця. З криміналістичної точки зору предмети злочинного посягання можна поділити на загальні та спеціальні. У даному випадку спеціальним предметом корупційних кримінальних правопорушень є об'єкти матеріального світу, із спеціальним правовим статусом, обіг яких врегульовується окремими правовими нормами.

До корупційних кримінальних правопорушень із *загальним предметом* відносять такі, що передбачені: ст. 191, 354, 364, 364-1, 365, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України. Зі *спеціальним предметом*: ст. 210 (бюджетні кошти),

ст. 262 (вогнепальна зброя, боєприпаси вибухові речовини та радіоактивні матеріали), ст. 308, ст. 312 та ст. 320 (наркотичні засоби, психотропні речовини, їх аналоги та прекурсори), ст. 313 (обладнання призначене для виготовлення наркотичних засобів психотропних речовин та їх аналогів), ст. 357 (документи, штампи, печатки), ст. 410 (зброя, бойові припаси, вибухові або інші бойові речовини, засоби пересування, військова та спеціальна техніка чи інше військове майно).

Іншим елементом криміналістичної характеристики, який слугує класифікаційним критерієм, є розмір шкоди та ступінь тяжкості наслідків, які виявляються в грошовому еквіваленті. Дана обставина є передумовою призначення судових експертиз у галузі товарознавства, транспортного товарознавства, військового майна, економіки тощо.

Усі корупційні кримінальні правопорушення, визначені у примітці до ст. 45 КК України, прямо чи опосередковано у своїй диспозиції складу злочину визначають спосіб вчинення діяння.

До корупційних кримінальних правопорушень, для яких характерним способом їх вчинення є зловживання службовим становищем, слід віднести діяння, передбачені ст. 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357, 374, 410 КК України, а у яких спосіб вчинення є зловживання повноваженнями, слід віднести діяння, передбачені ст. 364-1, 365-2 КК України.

До корупційних кримінальних правопорушень, для яких характерний спосіб вчинення шляхом зловживання повноваженнями - є діяння, передбачені ст. 364-1, 365-2 КК України. Корупційні кримінальні правопорушення, вчинені шляхом зловживання владою, повноваженнями чи службовим становищем, мають матеріальний склад та передбачають заподіяння істотної шкоди охоронюваним інтересам.

В окрему статтю законодавець вивів такий спосіб вчинення корупційного кримінального правопорушення як зловживання впливом (ст. 369-2 КК України). На відміну від інших, скоєних шляхом зловживання владою, повноваженнями, чи службовим становищем, зловживання впливом має формальний склад і не передбачає настання суспільно небезпечних наслідків.

Окремою ознакою, яка характеризує спосіб вчинення корупційного кримінального правопорушення, є характер взаємодії між суб'єктами в процесі його скоєння. Зокрема, для низки правопорушень характерним є такий спосіб вчинення як підкуп (ст. 354, 368, 368-3, 368-4, 369, 369-2 КК України).

Характеризуючи спосіб вчинення корупційних кримінальних правопорушень, слід окремо зупинитися на вимаганні. Зокрема, ч. 4. ст. 354, ч. 3 ст. 368, ч. 4 ст. 368-3, ч. 4 ст. 368-4, ч. 3 ст. 369-2 КК України, як кваліфікуючу ознаку визначено вимагання неправомірної вигоди. Поняття вимагання визначено у ст. 189 КК України як вимога передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці. При кваліфікації кримінальних правопорушень за кваліфікуючою ознакою «вимагання» в обов'язковому порядку повинен бути потерпілий, щодо якого здійснюється вимагання.

Наведена класифікація корупційних кримінальних правопорушень, за елементами криміналістичної характеристики, дає можливість правильно, обрати методику розслідування і залежно від слідчої ситуації - тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 05.04.2025).
2. Закон України Про запобігання корупції (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text> (дата звернення 05.04.2025).
3. Призначення судових експертиз у кримінальних провадженнях про корупційні правопорушення [Текст] : метод. рек. / О. М. Шрамко, В. В. Юсупов, Ю. О. Пілюков, А. А. Саковський. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2021. – 92 с.

УДК 004.056

Уразовська О. С.

*кандидат юридичних наук, адвокат НААУ,
заступник начальника управління –
начальник відділу УКРНОІВІ
ORCID ID: 0009-0004-4136-7711*

Кібербезпека: новітні технології і виклики

У сучасних умовах кібербезпека набуває критичного значення. Цифрові (комунікаційні та/або технологічні) системи зберігають чутливу інформацію щодо безпеки і оборони нашої країни в цілому. Атаки на військових, спрямовані на отримання доступу, контролю та викрадення розвідувальної інформації зі спеціалізованих систем ситуаційної обізнаності залишаються стратегічною військовою ціллю противника.

Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» містить визначення важливих термінів з даної тематики, зокрема, кібербезпека, кібератака, кіберзагроза, кіберзахист, кіберзлочинність, критична інформаційна інфраструктура тощо. *Кібербезпека* – захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави під час використання кіберпростору, за якої забезпечуються сталий розвиток інформаційного суспільства та цифрового комунікативного середовища, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних і потенційних загроз національній безпеці України у кіберпросторі. *Кіберзагроза* – наявні та потенційно можливі явища і чинники, що створюють небезпеку життєво важливим національним інтересам України у кіберпросторі, справляють негативний вплив на стан кібербезпеки держави, кібербезпеку та кіберзахист її об'єктів [1].